

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
TEKSTILNO-TEHNOLOŠKI FAKULTET

Zavod za dizajn tekstila i odjeće

DIPLOMSKI RAD
REINTERPRETACIJA ŽENSKOG ODJEVNOG PREDMETA IZ RAZDOBLJA
PRERAFAELITA U SVRHU FILMSKE KOSTIMOGRFIJE

Valentina Svetec

Mentor: izv. prof. dr. sc. Katarina Nina Simončić

Zagreb, Rujan 2019.

UNIVERSITY OF ZAGREB
FACULTY OF TEXTILE TECHNOLOGY

Textile and clothing design institute

MASTER THESIS

REINTERPRETATION OF A WOMENS CLOTHING ITEM FROM THE PRE-
RAPHAELITES PERIOD FOR THE PURPOSE OF FILM COSTUME DESIGN

Valentina Svetec

Mentor: izv. prof. dr. sc. Katarina Nina Simončić

Zagreb, September 2019.

Broj stranica: 41

Broj slika: 31

Broj literarnih izvora: 14

Članovi povjerenstva:

1. red. prof. dr.sc. Branka Vojnović

2. izv. prof. dr. Sc. Katarina Nina Simončić

3. doc. dr. sc. Irena Šabarić

4. izv. prof. mr. um. Jasminka Končić

Datum predaje:

Datum obrane rada:

Zahvala

Veliku zahvalu, u prvom redu, dugujem svojim mentorima, ak. slik. graf. Marinu Sovaru i izv. prof. dr. sc. Katarini Nini Simončić, što su mi pristali biti mentori i voditi me kroz pisanje ovog diplomskog rada. Također, hvala svim profesorima odjela Kostimografije za svo znanje u posljednje dvije godine.

Hvala mojim kolegicama i kolegama koji su uz mene odradili mnoge projekte, bili mi podrška, savjetnici, pomoć, i puno više. Bez vas ne bi bilo ni lijepih uspomena koje ću ponijeti sa ovog fakulteta.

Hvala mojim prijateljima i prijateljicama, koji su uvijek bili uz mene, u dobrim i lošim trenucima. Posebno hvala Hrvoju na pomoći, Margareti što je bila model i uljepšala rezultat ovog rada, a najveće mom partneru Marinu, što mi je bio najveća podrška, utjeha, i fan, tijekom cijelog studiranja i pisanja ovog rada.

Na kraju, posebnu zahvalu iskazujem svojoj obitelji, za svo strpljenje, utjehu, podršku i motivaciju koju su mi pružali cijeli moj život, a tako i za vrijeme studiranja. Mama, tata, hvala vam što ste vjerovali u mene.

Svima, od srca, hvala!

SAŽETAK

Ovaj diplomski rad kroz temu „*Reinterpretacija ženskog odjevnog predmeta iz razdoblja preraphaelita u svrhu filmske kostimografije*“ prvenstveno se bavi poviješću odijevanja iz 19. stoljeća kroz razdoblje u kojemu je djelovalo „*Prerafaelitsko bratstvo*“ te pokret „*Estetska haljina*“. Provodi se istraživanje preraphaelita, detaljno se analizira odjeća u periodu estetskog pokreta te uspoređuje sa klasičnim ženskim odjevnim predmetima toga razdoblja. Posebni naglasak stavlja se na seriju fotografija Jane Morris koje služe kao inspiracija za reinterpretaciju odjevnog predmeta. Odjevni predmet sa navedenih fotografija zatim se analizira, kroz okvir vremena, estetskog pokreta, te kroja i materijala kako bi se što točnije reinterpretirao u svrhu korištenja za filmsku kostimografiju. Posljednji dio diplomskog rada bavi se praktičnim dijelom, odnosno izradom navedenog odjevnog predmeta prilagođenome suvremenom dobu i filmskoj kostimografiji.

Ključne riječi: *prerafaelitsko razdoblje, prerafaelitsko bratstvo, estetski pokret, estetska haljina, umjetnička haljina, Jane Morris, odijevanje, 19. stoljeće, filmska kostimografija*

ABSTRACT

The main focus of this master thesis on the subject of „*Reinterpretation of a womens clothing item from the Pre-Raphaelites period for the purpose of film costume design*“ is history of clothing from the 19th century through the period of „*The-Raphaelite Brotherhood*“ and the „*Aesthetic dress*“ movement. A research is conducted on the pre-raphalites, clothing in the aesthetic movement period is analyzed in detail and compared to the regular women's clothing of the period. Particular emphasis is placed on the series of photographs of Jane Morris which serve as inspiration for the reinterpretation of the garment. The garment from the cited photographs is then analyzed, through a frame of time, aesthetic movement, and cut and material in order to reinterpret as accurately as possible for use in film costume design. The last part of the master thesis deals with the practical part that is the making of the mentioned garment adapted to the modern age and film costume design.

Key words: *pre-raphaelite period, Pre-Raphaelite Brotherhood, aesthetic movement, aesthetic dress, artistic dress, Jane Morris, clothing, 19th century, film costume design*

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. IZVORI	2
3. RAZRADA TEME.....	3
3.1. RAZDOBLJE PRERAFaelita.....	3
3.2. ODIJEVANJE U RAZDOBLJU PRERAFaelita.....	6
3.3. USPOREDBA KLASIČNOG ŽENSKOG ODIJEVANJA PERIODA 19. STOLJEĆA SA ODIJEVANJEM ESTETSKOG POKRETA	11
3.4. ANALIZA FOTOGRAFIJA I SLIKA PREMA KOJIMA ĆE SE RADITI REINTERPETACIJA ODJEVNOG PREDMETA	14
3.4.1. Jane Morris	14
3.4.2. Analiza odjevnog predmeta	15
4. PRAKTIČNI DIO RADA	20
4.1. OSNOVNI PODATCI.....	20
4.2. KONSTRUKCIJA TEMELJNOG KROJA ŽENSKJE HALJINE.....	22
4.3. KONSTRUKCIJA RUKAVA ZA TEMELJNI KROJ HALJINE	26
4.4. PROCES IZRADA I TEHNIČKI CRTEŽ	29
4.5. SKICA ODJEVNOG PREDMETA	30
4.6. FOTOGRAFIJE GOTOVOG ODJEVNOG PREDMETA	31
5. ZAKLJUČAK	36
6. LITERATURA.....	37
7. INTERNETSKI IZVORI	38
8. POPIS FOTOGRAFIJA	39

1. UVOD

Kada govorimo o odijevanju u 19. stoljeću, možemo primijetiti kako su se promjene odvijale gotovo svakih par desetljeća. Odjeća tada nije služila samo kao sredstvo pokrivanja tijela, već je bila oblik simboličke komunikacije kao sredstvo prenošenja informacija o ulozi nositelja u društvu, njegovom položaju i o njegovom karakteru. Žene viših i srednjih klasa odvajale su ogromne količine svog vremena i novca kako bi se pokazale u društvu. Odjeća je ženama bila simbol samoizražavanja; zato pojedina grupa žena odlučuje napraviti svojevrsnu reformu odijevanja, odbacujući nametnuta pravila odijevanja i oslobađajući svoja tijela, a upravo to motiviralo je ovaj diplomski rad.

Na temelju informacija prikupljenih kroz istraživanje knjiga, znanstvenih radova, članaka, internetskih izvora i slika i fotografija, odabrana tema istražiti će se kroz pojmove vremenskog perioda, u ovome slučaju razdoblje preraphaelita; odijeće estetskog pokreta; usporedbe sa Viktorijanskim odijevanjem; serijom fotografija Jane Morris nastalih 1865. godine. Prikupljeni podatci služiti će u svrhu izrade odjevnog predmeta, odnosno reinterpetacije jednog od primjera odjevnih predmeta koji je ženama Velike Britanije, a i šire, u 19. stoljeću donio slobodu.

2. IZVORI

Literatura korištena u pisanju ovog rada sastoji se od velikog broja knjiga, članaka stranih autora, istraživanja i internetskih izvora. Pisanju su najviše doprinijele enciklopedije *Encyclopedia of Clothing and Fashion (Volume 1: Academic dress to Eyeglasses)* i *Encyclopedia of Clothing and Fashion (Volume 2: Fads to Nylon)* urednice Valerie Steele jer sadrže poglavlja raznih autora koji su određenu temu detaljno istražili. Knjige koje su u ovome radu bile bitne za istraživanje odijevanja 19. stoljeća u odnosu na estetsko odijevanje su *Costume of the Western World* autorice Doreen Yarwood, *Costume and Fashion: A Concise History* autora Jamesa Lavera. Knjiga koja nudi ilustracije odijevanja u Velikoj Britaniji 19. stoljeća je *Costume 1066-1966 Johna Peacocka*, a *The Collection of the Kyoto Costume Institute: FASHION A History from the 18th to the 20th Century, Volume 1: 18th and 19th Century* služila je za detaljni opis određenih artefakta toga razdoblja. Istraživanju Prerafaelitskog bratstva najviše su poslužili akademski članci, poput *The Pre-Raphaelites* autorice Jennifer Meagher pisan za Met Muzej. Knjige koje su se koristile za praktični dio rada, odnosno izradu krojeva i modeliranja su *Konstrukcija i modeliranje odjeće* autora Darka Ujevića, Dubravka Rogalea i Marijana Hrastinskog, te *Patterns of Fashion: Volume 2, 1860.-1940.: Englishwomen's Dresses & Their Construction* autorice Janet Arnold. Ostala popratna literatura sastoji se od internetskih stranica kao što su stranice raznih muzeja, raznih umjetničkih slika toga razdoblja, fotografija i znanstvenih radova.

3. RAZRADA TEME

3.1. RAZDOBLJE PRERAFaelITA

Razdoblje prerafaelita započinje 1848. godine, dok su diljem Europe vladale revolucije, a u Britaniji se odvijala socijalna reforma, kada skupina od sedam pobunjenih mladih umjetnika, nazvanih „*Prerafaelitskim bratstvom*“ (engl. Pre-Raphaelite Brotherhood), u rujnu te godine osniva vlastitu umjetničku družinu koja odbacuje ideale *Kraljevske akademije umjetnosti u Londonu*. Naziv „*Prerafaelitsko bratstvo*“ preuzimaju zbog divljenja umjetničkom razdoblju/umjetnicima koji su bili aktivni u godinama prije *Rafaela*¹ (1483.-1520.), te su svojim potpisima na djelima dodavali kraticu „*P.R.B.*“. Prerafaeliti su vjerovali kako bi preporođenje srednjovjekovnih umjetničkih i društvenih modela pročistilo umjetnost u dobu industrijske revolucije i političkih nemira. Inspirirani i nadahnuti primjerima srednjovjekovne i rane renesanse, cilj im je bio stvarati djela, prožimajući umjetnost ozbiljnošću, iskrenošću i istinom prema prirodi, koja bi se razlikovala od djela koja su članovi Akademije izlagali na godišnjim izložbama.

Slika 1- Portret Williama Holmana Hunta (Frederick Follyer); portret Dantea Gabriela Rossettija (W.H.Hunt); autoportret Johna Everetta Millaisa

Osnivatelji srži ovog pokreta bili su *John Everett Millais* (1829.-1896.), *William Holman Hunt* (1827.-1910.) i *Dante Gabriel Rossetti* (1828.-1882.). Millais i Hunt upoznali su se u *Školi životnog crtanja Kraljevske Akademije*, dok su Rossetti i Hunt dijelili studio. Grupa je službeno

¹ Rafael Sanzio, poznatiji samo po imenu (tal. Raffaello) bio je talijanski slikar i arhitekt Visoke renesanse, poznat po perfekcionizmu i gracioznim slikama i crtežima. Rafael, Michelangelo i Leonardo da Vinci tvore trojstvo velikih majstora toga razdoblja

osnovana sa još četiri člana, slikarom *Jamesom Collinsonom* (1825.-1881.), pjesnikinjom *Christinom Rossetti* (1830.-1894.), kiparom i pjesnikom *Thomasom Woolnerom* (1825.-1892.), slikarom *Fredericom George Stephansom* (1827.-1907.) i *Williamom Michael Rossettijem* (1829.-1919.) koji je postao povjesničarom grupe.

Obilježja i tehnike umjetnosti razdoblja renesansnih slikara kojima su se divili bili su kjaroskuro²; spljoštena ravnina slika koja se koristila u umjetnosti rane renesanse; sitni opisi detalja; Nizozemska umjetnost, posebice djelo „*Arnofilijev vjenčani portret*“³; Nazarećanski pokret⁴, koji je u svojim radovima često prikazivao povijesne i kršćanske prizore. Izbor tematike također je prikazivao odmak od tadašnjeg suvremenog slikarstva., birajući za svoju umjetnost scene nadahnute Biblijskim pričama, Shakespearovim djelima, legendama te onima moralizirajuće naravi.⁵

Neki od poznatijih djela ovog pokreta bili su „*Rienzi zaklinje postizanje pravde zbog smrti svoga mlađeg brata, ubijenoga u prepirci između Colonna i Orisini*“ (u privatnoj kolekciji) Williama Holmana Hunta, „*Isabella*“ (Walker Art Galerija, Liverpool) Johna Everetta Millaisa i „*Djevojaštvo Marije Djevice*“ (Tate, London) Dantea Gabriela

Slika 2- *Isabella* (John Everett Millais, 1849.)

Rossettija. Ova djela, unatoč različitostima tema koje prikazuju, utjelovljuju ciljeve Bratstva u načinu promatranja prirodnog svijeta i prikazu subjekata na način da potakne gledatelje u razmatranje moralnih pitanja pravde, pobožnosti, obiteljskih odnosa i borbe čistoće protiv korupcije. Djela ovog pokreta susrela su se sa mnogim kritičkim suprostavljanjima, posebice sa njihovom predstavljanju pijetizma⁶, arhaiziranju kompozicija, intenzivno oštrom fokusu, itd.

² tal. chiaroscuro, označava upotrebu kontrasta svijetla-tame, koji utječu na kompoziciju slike

³ Jan Van Eyck, 1434.

⁴ skupina austro-njemačkih slikara iz razdoblja Romantike

⁵ Hamilton, Carrie A.: Pre-Raphaelite Brotherhood, Salem Press Encyclopedia, 2017.

⁶ duhovni pokret nastao unutar njemačkog protestanstva na prijelazu XVII. i XVIII. stoljeća kao reakcija na Lutherov racionalizam i nauk o opravdavanju po vjeri i o Bibliji kao jedinom izvoru vjere

No, ovaj pokret imao je i zastupnike koji su ga cijenili i promovirali. Najpoznatiji, pisac *John Ruskin* (1819.-1900.).

Unatoč tome što su članovi ovog bratstva odbacivali ideje Kraljevske akademije, neki od njih ipak su imali ambicije svoje radove izložiti na godišnjim izložbama i postići priznanje, a Millais čak postaje predsjednik Akademije 1896. godine. Okretanje prema Akademiji donosi neslaganje u grupu. Početak 1850-ih donosi raspad Bratstva, iako nekolicina umjetnika ostaje bliskim prijateljima i suradnicima do kraja svojih karijera. 1856. godine, *Edward Burne-Jones* (1833.-1898.) i *William Morris* (1834.-1896.) upoznaju Rossettija, koji im postaje mentor, i oni postaju druga generacija Prerafaelita, sa malim poimacima u naucima Bratstva. Teme koje su izlagali u radovima bile su preuzete iz poezije i srednjovjekovnih legenda (npr. Kralj Artur i božanska komedija Dante), te predstavljaju estetiku ljepote, a zatim sa drugim umjetnicima i piscima poput Oscara Wildea i Waltera Patera populariziraju *Estetski pokret* (engl. Aesthetic movement) 1860-ih godina.⁷

⁷ Meagher, Jennifer: The Pre-Raphaelites; metmuseum.org/toah/hd/praf/hd_praf, Listopad 2004.

3.2. ODIJEVANJE U RAZDOBLJU PRERAFaelITA

1851. godine London je proslavio *Veliku izložbu*, izlagajući najnovije inovacije u proizvodnji i dizajnu. Toplo prihvaćanje javnosti i medija u očima mnogih potvrdilo je trijumf povećane industrijalizacije i masovne proizvodnje. Međutim, neki koji su takav način života smatrali sve ispraznijim, tražili su alternativni način života gledajući u prošlost. Tri godine ranije, 1848. godine, mladi umjetnici osnovali su prerafaelitsko bratstvo, nadahnujući umjetnost kasnosrednjovjekovnim i ranim renesansnim razdobljem. Tako je i odjeća u njihovoj umjetnosti igrala važnu ulogu u prikazu subjekata, ali bez postojećih primjera odjevnih predmeta kakve su oni htjeli prikazati, reference su im poticale iz grobnica, ilustriranih rukopisa i umjetnikove mašte.⁸ Vrsta haljine koja se pojavila iz tog pokreta bila je nošena od strane žena članica tog umjetničkog kruga pod nazivom „*Estetska haljina*“, odnosno „*Estetski pokret*“. Kao i kod neoklasicizma, estetski pokret proučavao je i slavio ljepotu. Zagovornici ovog pokreta u dekorativnim umjetnostima (*William Morris*), književnosti (*Walter Pater*, *Charles Baudelaire*, *Oscar Wilde*) i likovnoj umjetnosti (*James McNeill Whistler*, *Aubrey Beardsley* i slikari Prerafaelitskog pokreta) zalagali su se za eleganciju u svim aspektima. Priroda (flora, fauna i ljudsko tijelo) slavljena je kao pojam ljepote, manifestacija Boga na Zemlji.⁹

Ženska odjeća postala je ležernija, raskošnija u teksturi i pod velikim utjecajem srednjovjekovnog stila, folklora, bajki i arturističke legende. Ženski lik na slikama pojavljivao se, najčešće, kako spava, za što se vjerovalo da predstavlja nevinost i čistoću, ali također i buđenje, odnosno oslobađanje u ženstvenost koja je slijedila. Rani stilovi estetskog stila haljina poprimili su oblik drapirajuće tkanine sa blagim nabiranjem koje pada na području dekoltea. Nabori su se lagano skupljali na prirodnom, nekorzetiranom struku i padali u kratki šlep sa stražnje strane haljine.

Slika 3- Jane Morris (*Dante Gabriel Rossetti*; *John R. Parsons*) 1865.

⁸ Steele, V.: *Encyclopedia of Clothing and Fashion* (Volume 1: Academic dress to Eyeglasses), Thomson Gale, Michigan, 2005., str. 11. i 12. (Cullen, Oriole)

⁹ Stelle, V.: *Encyclopedia of Clothing and Fashion* (Volume 2: Fads to Nylon), Thomson Gale, Michigan, 2005., str. 220 (Ciolini, Alice)

Rukavi su bili definirajuća značajka ovog stila; za razliku od tadašnje klasične haljine, rukavi su postavljeni u prirodnoj liniji ramena i često ukrašavani naborima tkanine na području ramena, ili nabirani cijelom duljinom ruke. Ovakav kroj dozvoljavao je slobodu kretanja, kao i odbacivanje korzeta, koje je tijelu dozvoljavalo i prirodniju figuru, uzimajući kao glavnu inspiraciju tijelo umjetničkog djela *Venus de Milo*¹⁰. Kao takav, stil je našao prednost kod reformatora odijevanja koji su govorili protiv štetnih učinaka korzetiranja tijela. Boja je bila važan element ovog stila, gdje su prevladale prirodne boje, prigušene smeđe, crvene, plave, i popularni izbor, najprepoznatljiviji od svih, kadulja zelena. Estetska haljina bila je relativno neukrašena, tek sa ukrasom koji se pojavljivao u obliku nabiranja tkanine ili cvjetnog i organski nadahnutog veza (suncokret i ljiljan pojavljivali su se kao popularni motivi). Modni dodatci bili su svedeni na minimum, jantarne perle bile su najprihvatljiviji izbor, kao i istokom ili orijentalizmom nadahnuti komadi. Žena estetskog pokreta utjelovljena je kao crvenokosa, svijetloputa ljepotica istaknute čeljusti i tužnih očiju, upravo kako je prikazano na Rossettijevoj „*La Ghirlandata*“ (1877.). Fotorafija Jane Morris, žene dizajnera Williama Morrisa, uslikana 1865. godine, prikazuje je kao savršeno utjelovljenje ovog ideala.¹¹

Slika 4- *La Ghirlandata* (Dante Gabriel Rossetti), 1873.

¹⁰ 130.-100. pr. Kr., Grčka umjetnost, Louvre

¹¹ Steele, V.: *Encyclopedia of Clothing and Fashion* (Volume 1: Academic dress to Eyeglasses), Thomson Gale, Michigan, 2005., str. 12. (Cullen, Oriole)

Do 1870-ih, ovaj stil došao je do pozornosti javnosti. 1878. godine, *Eliza Haweis* objavila je knjigu „*The Art of Beauty and the Art of Dress*“ u kojoj opisuje suvremenu modu i hvali obilježja povijesne haljine. 1878. godine za članak dotaknula se teme preraphaelitske haljine: „*Velika promjena se dogodila u stilu engleskog oblačenja u zadnjih, recimo, pet godina... Svijet umjetnika prvi je započeo ideju da se njihove žene i kćeri oblače u skladu sa... [njihovim] okruženjem, a odatle su grandiozna imena mode uzela utjecaj.*“¹² Modnim prihvaćanjem umjetničke haljine, mnoštvo stilova iz prethodnih povijesnih perioda ponovno je preuzeto i prenamijenjeno u suvremeno odijevanje te svrstavano pod pojam estetke haljine; grčke tunike, srednjovjekovni rukavi te Elizabetanski ovratnici postaju poplarni ukrasi moderne haljine. Trend iz 18. stoljeća, „*Watteau-haljina*“¹³, pojavljuje se na haljinama koje su žene nosile u domovima i za vrijeme popodnevnog čaja. 1877. godine, satiričar *George Du Maurier* objavljuje seriju ilustraciju koje prikazuju osobe u stilu estetskog odijevanja kao mršave i umorne muškarce i žene; muškarce prikazane u baršunastim odijelima sa dugim kosama, a žene raščupanih kosa u dugim, labavim odjevnim predmetima, prikazujući ih kao osobe koje razmišljaju o utjecaju umjetnosti na njihove živote.

Slika 5- *Perils of Aesthetic Culture* (George Du Maurier), 1879.

¹² Haweis, E.: *The Art of Beauty and the Art of Dress*, New York and London: Garland, 1978., str. 139. i 1040.

¹³ leđa ženske haljine karakterizirana širokim naborom koji se proteže sa ramena do ruba u neprekidnoj liniji

Iako su predmeti Japanske kulture počeli pristizati u Europu već od 1600-tih, dok američki komodor *Matthew Perry* nije otvorio kulturu ovog naroda za trgovinu 1854. godine, japonisme¹⁴ nije započeo u punome jeku. Popularnost japanske kulture porasla je kada su mnogi euroljani i amerikanci vidjeli japansku umjetnost i dizajn prvi puta na Svjetskom sajmu 1862. godine u Londonu. Ova izložba snažno je utjecale na bezbrojne umjetnike, zanatlije, dizajnere i proizvođače iz devetnaestog stoljeća. Sve, od slika do porculana, počelo se proizvoditi u japanskom stilu. Tijekom 1870-ih i 1880-ih, takav dizajn, tada smatran avantgardom, razvio se u specifičan stil koji se vremenom počeo povezivati sa estetskim pokretom. 1875. godine, prvi dućan *Liberty & Co.* otvara se u Regent ulici u Londonskom West Endu, a tvrtka postaje sinonimom za egzotični i avangardni dizajn. Preciznije, Libertyjevi odjevni predmeti počinju se povezivati sa estetskim pokretom. Liberty & Co. uvozi tkanine i neobične artefakte koji su bili iznimno popularni kod mnogih umjetnika, poput Watta, Whistlera i Leightona. Liberty ubrzo počinje proizvoditi vlastite tkanine inspirirane kvalitetom, bojom i uzorkom istočnih i egzotičnih tkanina, ali primjerene engleskoj klimi. 1881. godine estetski pokret bio je na vrhuncu.¹⁵ Zagovornici gracioznosti, atletizma i aktivnosti za žene morali su čekati da Društvo racionalnog odijevanja (eng. Rational Dress Society), pokrenuto 1881., iznese svoja stajališta vezano uz žensko odijevanje. Savez zdravog i umjetničkog odijevanja (eng. The Healthy and Artistic Dress Society) brzo ga je slijedio, 1889. godine, proglašavajući viktorijansko ograničavanje ženskoga tijela nehigijenskim i duhovno štetnim.¹⁶

Put do modernizacije nakita započeo je na prijelazu dvadesetog stoljeća, za vrijeme razdoblja „*belle époque*“, u kojemu je vladala želja za obnovom i individualno izrađenim luksuznim predmetima. Pariz je svojom izložbom iz 1900. godine prevladavao u novom estetskom pokretu. Nakit je izražavao emocije, a prikazi žena sa krilima bile su simbol emancipacije; teme poput rođenja, smrti i ponovnog rođenja bile su izražene kroz biljke u različitim fazama njihovog života.¹⁷

Estetski pokret stekao je popularnost i u Americi, a njegova najznačajnija zagovornica bila je *Annie Jenness Miller* koja je objavila knjigu „*Dress: The Jenness Miller Magazine*“. Društveni

¹⁴ Francuski izraz skovan krajem devetnaestog stoljeća kako bi opisao popularost utjecaja japanske umjetnosti i dizajna na Zapadu

¹⁵ Stelle, V.: *Encyclopedia of Clothing and Fashion (Volume 2: Fads to Nylon)*, Thomson Gale, Michigan, 2005., str. 271 (Mears, Patricia)

¹⁶ Ibid, str. 220 (Ciolini, Alice)

¹⁷ Ibid, str. 283. (Chadour-Sampson, Anna Beatriz)

slikar W. P. Frith uhvatio je estetsku srž u svojoj slici „*A Private View at the Royal Academy*“ (1881.), koja je prikazala mnoge vodeće zagovornike pokreta, poput Wildea i Ellen Terry.

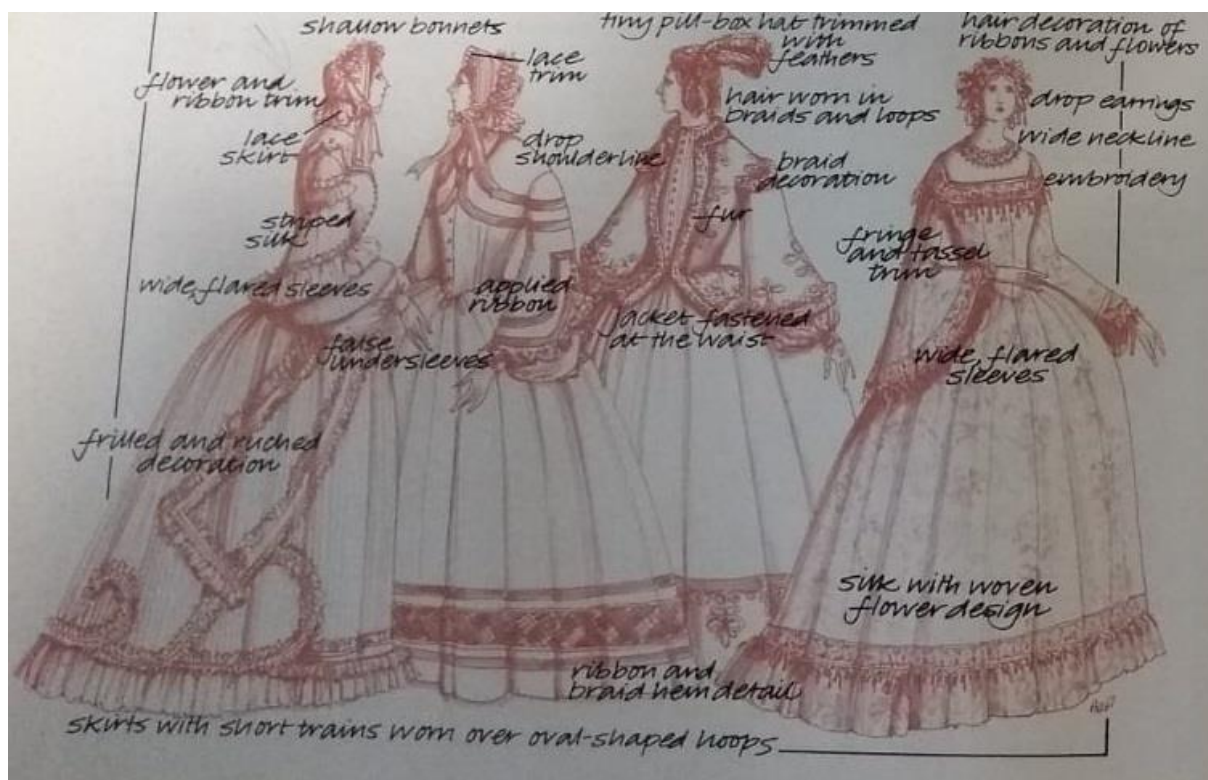
Slika 6- A Private View at the Royal Academy (William Powell Frith) 1881.

Do prijelaza stoljeća, estetsko odijevanje više nije doživljavano kao radikalno ili revolucionarno. Iako su se njegove teme možda zadržale u radovima dizajnera ranog dvadesetog stoljeća, poput *Mariana Fortunyja*, čije su nabrane tkanine izravno inspirirane haljinom koja je prikazana na Rosettijevoj slici „*Vizija Fiamette*“ (1878.), ili drapiranim baršunom *Maria Monaci Gallenga*, raskošni sofisticirani stil art nouveoua zarobio je umjetničku maštu, a meke prigušene boje i nabori estetskog odijevanja smatrani su zastarjelima.¹⁸

¹⁸ Steele, V.: *Encyclopedia of Clothing and Fashion (Volume 1: Academic dress to Eyeglasses)*, Thomson Gale, Michigan 2005., str. 14 (Cullen, Oriole)

3.3. USPOREDBA KLASIČNOG ŽENSKOG ODIJEVANJA PERIODA 19. STOLJEĆA SA ODIJEVANJEM ESTETSKOG POKRETA

Tijekom 19. stoljeća ženski odjevni predmeti često su se stilski mijenjali; oblikom, bojom, ukrasima, a tkanine su postajale raznolikije kako je stoljeće primicalo kraju. Prvih dvadeset godina stoljeća žene su nosile vrlo malo donjeg rublja ili korzeta, haljine su bile prozirane i drapirane, a linija struka diže se ispod grudi. Razdoblje Romantike u 1830-ima donosi više boje, linija struka spušta se na prirodan struk, a suknje su kraće i punije.¹⁹ 1835.-40. donose mušku dominaciju, te patrijahalni period dovodi do drastičnog sužavanja prirodnog struka pomoću korzetiranja, rađenih od kitovih kostiju te čelika, a dodavanje veći broj podsuknji dovodi do ere krinolina.²⁰

Slika 7- Ilustracija ženskog odijevanja u Velikoj Britaniji 1860-ih (John Peacock), 1986.

Vrhunac stila dostiže se u godinama 1856.-65., kada „kavez-krinoline“ omogućuju trend krinolina dostupan svima. Boje su bile žarke, a ukrasi su bili raskošni i raznoliki. S druge strane, žene koje su prihvatile ideale estetskog pokreta, odlučile su se za odijevanje na način koji su smatrali prirodnim, a za svoje haljine koristile su prirodne boje, izbjile su boje nalik draguljima. Također, u potpunosti odbacuju korzetiranje, dok tadašnji modni trendovi, obzirom

¹⁹ Yarwood, D.: *Costume of the Western World*, Lutterworth Press, Cambridge, 1980., str. 52. i 54.

²⁰ Laver, J.: *Costume and Fashion: A Concise History*, Thames and Hudson, London, 1969., str. 184.

na brojne podstave i donje rublje koje se nosilo, sputavali su žene u svakodnevnom životu, odjeća je bila restriktivna i štetila zdravlju uskim korzetiranjem. Stilovi haljina bili su, iako neudobni i ograničavajući za tijelo, smatrani ženstvenim i elegantima u globalu.²¹ Ipak, bilo kakva fizička aktivnost smatrala se neženstvenom u visokome društvu, teška restriktivna odjeća gledala se kao znak staleža. Suknje se ponovno produžuju kako bi se vukle po podu, sa namjerom sakrivanja ženskog tijela i čuvanja njene čistoće. Tijekom 1870-ih i 1880-ih, postepeno povećanje i smanjivanje krinolina dovodi do preobrazbe krinoline u „bustle“²². Tijekom 1880-ih i 1890-ih dizajnirana je odjeća namijenjena ženama za sportske aktivnosti, što je ipak donijelo komfora ženskoj odjeći, no kraj stoljeća ipak obilježava eleganciju i korzetiranje kao usko vezane pojmove.²³ Članovi prerafaelitskog bratsva takvu modernu odjeću vidjeli su kao ružan dizajn koji se mora reformirati i promijeniti, približiti ženu natrag njenoj prirodi i omogućiti joj slobodu.²⁴

Slika 8- Haljina, Dizajner nepoznat, Velika Britanija, 1868.

Slika 9- The Countess Brownlow (Frederic Leighton), 1879.

²¹ Yarwood, D.: *Costume of the Western World*, Lutterworth Press, Cambridge, 1980., str. 52. i 54.

²² jastučić ili kavez koji se nosi ispod suknje i povećava volumioznost suknje na stražnjem dijelu

²³ The Collection of the Kyoto Costume Institute: *FASHION A History from the 18th to the 20th Century*, Volume 1: 18th and 19th Century, Taschen, Keln, 2007., str. 150. i 151.

²⁴ Heinrich, M.: *Truth to Nature: Pre-Raphaelite Dress in Nineteenth-Century Visual Culture*, Ryerson University, Kingston, 2009., str. 9.

Primjeri na kojima će se pobliže prikazati usporedba dva stila odijevanja iz istog vremenskog perioda su slike 8 i 9. Slika 8 prikazuje artefakt izložen u *Victoria Albert Muzeju*, nepoznatoga dizajnera, koji datira iz 1868. godine. Raskošna haljina napravljena je od svile, sa detaljima ručno-rađene čipke i svilenih resa. Haljina je najuža na području prirodnog struka, te se zatim širi u punu suknju, što odaje kako je za nošenje ove haljine bio potreban korzet i krinolina, dakle, haljina je pratila tadašnje trendove pravilnoga oblačenja žena. Slika 9 prikazuje portret grofice, a nastao je 1879. godine u Velikoj Britaniji, od autora *Frederica Leightona*. Portret prikazuje odjevni predmet koji je u punoći materijala jednak artefaktu sa slike 8, no razliku pronalazimo u tome što grofica ne nosi krinolinu ispod haljine, što omogućava padanje tkanine haljine te slobodu pokreta. Također, iako su obje haljine stisnute u prirodnom struku, radi nabiranja tkanine u području poprsja na portretu, možemo zaključiti kako ispod nije nošen korzet. Rukavi su dijelom dužinom ruke nabrani, te postoji mogućnost kako se oko područja zapešća šire, što omogućuje dodatnu udobnost i mogućnost kretanja u odijevnom predmetu. Razlika se također očituje u ukrašavanju odjevnih predmeta. Haljina sa portreta minimalno je ukrašena, kontrastnom trakom i vrpcom za vezanje na području prsa, te sami nabori koji se dobivaju prirodnim padom tkanine niz tijelo služe kao dodatni ukras.

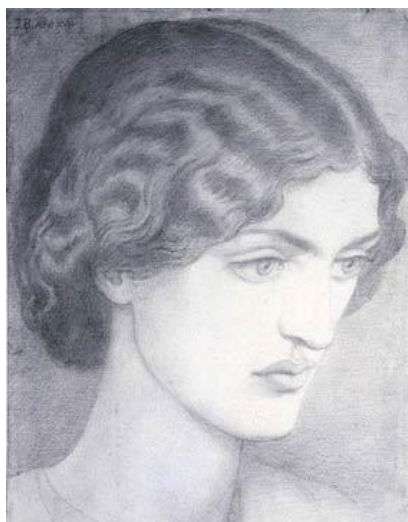
Slika 10- Primjer krinoline, oko 1860., Velika Britanija, Victoria Albert Muzej

3.4. ANALIZA FOTOGRAFIJA I SLIKA PREMA KOJIMA ĆE SE RADITI REINTERPETACIJA ODJEVNOG PREDMETA

3.4.1. Jane Morris

Jane Burden bila je kći stajskog radnika iz Oxforda. Sa sedamanest godina, siromašna i vrlo malo obrazovana, upoznala je Rossettija i njegove prijatelje. Njezin se neobičan izgled podudaraao sa mnogim pojmovima ženske ljepote. Rossetti je napravio par crteža Jane prije njenog braka sa njegovim prijateljem Williamom Morrisom. Međutim, njihova veza, osobna i umjetnička, ušla je u novu fazu nakon 1865. Jane i William te godine preselili su se u središnji London i Jane je počela redovito modelirati Rossettiju. Rossetti i Jane zajedno su stvorili sliku ženske ljepote koja je oživjela Rossettijevu umjetnost.²⁵

Rossetti je 1865. godine naručio fotografiranje Jane. S Johnom R. Parsonsom kao fotografom, 7. lipnja 1865. stvorena je seriju fotografija Jane Morris. Dvije fotografije uslikane su u sobi, a ostale vani u vrt Rossettijeve kuće u Cheyne Walku. Izvanredna djela rane fotografske umjetnosti, podjednako su važna za raznjašnjenje budućih Rossettijevih slika. Drugačiji pristup klasičnom poziranju za slike očituje se u spoznaji kako je određena fotografija iz ovog serijala svjesno korištena kao osnova za naknadno slikanje. Mali set od šest ovih fotografija, sačuvan je u gradskom muzeju i umjetničkoj galeriji Birminghama, a set od sedam koji su pripadali Rossettiju nalazi se na Princetonu.²⁶

Slika 11- Jane Burden (Dante Gabriel Rossetti), 1857.

²⁵ Portraits of Jane Burden Morris; liverpoolmuseums.org.uk/walker/exhibitions/rossetti/works/morris, Rujan 2019.

²⁶ Photographs of Jane Morris, 1865.; rossettiarchive.org/docs/sa140, Rujan 2019.

3.4.2. Analiza odjevnog predmeta

Slika 12- Jane Morris, 1865.

Fotografije koje služe kao glavno polazište reinterpretacije odjevnog predmeta uslikane su 1865. godine, a prikazuju Jane Morris kao glavni subjekt. Naručitelj fotografija bio je Dante Gabriel Rosseti, a fotografirao ih je J. R. Parsons. Kako su ove fotografije služile kao inspiracija budućim Rossettijevim slikama, referencirat ćemo se i na par primjera slika kao izvore za reinterpretaciju.

Za haljinu sa fotografije se vjeruje kako ju je sama Jane sašila, a utjelovljuje sve karakteristike estetske haljine iz istoimenoga pokreta; odsutnost korzetiranja i krinoline, široka silueta koja dozvoljava slobodu tijelu, karakteristike stilova iz prošlih vremena koja su članovi prerafaelitskog bratstva pokušala vratiti, odutnost nakita...

Haljina je izrađena od plave svile (prema slikama koje je kasnije Rossetti naslikao po uzoru na fotografije). Haljina ni sa prednje ni sa stražnje strane se sadrži ušitke. Jednostavan kroj A linije ne sužava se u području struka, iako je na fotografijama vidljivo kako je haljina stisnuta u liniji struka trakom ukrašenom vezom koji ukrašava haljinu (ovratnik, rukavi). Prednji dio haljine ukrašavaju neravnomjerni nabori koji se protežu kroz ramene šavove te po sredini prednjeg dijela. Na fotografiji 13 vidljiv je ukrasni broš sa prednje strane u liniji struka.

Slika 13- Jane Morris, prikaz ukrasnog broša

Kako ispod haljine nije nošena nikakva podstava (podsuknje, krinolina), tkanina prirodno pada, nabire se i pomiče sa pokretima tijela, a upravo sloboda pokreta i nerestriktirano žensko tijelo ono je što je čini simbolom estetskog pokreta.

Leđa haljine nisu nabrana te prate liniju leđa do struka, gdje se haljina nabire od punoće materijala stisnutoga u liniji struka. Na sredini leđa također se nalazi kopčanje haljine, za koje pretpostavljamo kako se radi o kukicama i ušicama. Kopčanje završava u liniji struka. Duljina haljine doseže pod te nisu vidljive cipele, a stražnji dio proteže se u kratki šlep (slika 3), što je također jedna od karakteristika estetke haljine.

Pozornost na ovoj haljini privlače rukavi. Kao što je već navedeno u poglavlju 2.2. ovog rada, gdje se opisuje odijevanje kroz razdoblje preraphaelita i osnovne značajke estetke haljine, rukavi su bili definirajuća značajka ovog stila; za razliku od tadašnje klasične haljine, rukavi su postavljeni u prirodnoj liniji ramena i često ukrašavani naborima tkanine na području ramena, ili nabirani cijelom duljinom ruke.

Slika 14- Jane Morris, detalji prednjeg dijela haljine i rukava

Rameni šav pomaknut je prema leđima i produljen (vidljivo na slici 15), čime je postignut dojam ublaženih ramena, no i veće komocije pri pomicanju tijela. Rukavi su modificirana verzija „*gigot*“²⁷ stila. Rukav u području ramenoga šava sadržava veliku količinu materijala, koji nepravilno naborani daju rukavu volumen. Također, cijelom duljinom ruke zadržava jednaku širinu, vezan je trakom na podlaktici kako bi zadržao poziciju te izokrenut na donjem dijelu, što otkriva kontrastnu tkaninu unutrašnje strane rukava, koja služi, pretpostavljamo, kako bi rukav dobio na težini i zadržao volumen koji nabori stvaraju. Rukav je u području zapešća prorezan, a krasi ga ukrasni vez na porubu. Odgovarajući ukrasni vez koji krasi porub rukava, također se proteže cijelom duljinom rukava iznad unutarnjeg šava, kao i na području ovratnika.

Dakle, obzirom na količinu fotografija ovog odjevnog predmeta koji su dostupni, detalji i krojni dijelovi mogu se prilično jasno razaznati. Haljina se sastoji od tri krojna dijela, a to su: prednji dio haljine, bez ušitaka, proširen kako bi se mogli postići nabori; stražnji dio haljine, bez ušitaka, rastvoren po sredini do linije struka radi zatvaranja; jednodjelni rukav, nepravilno nabran u ramenom šavu.

²⁷ franc., rukav s punim gornjim dijelom ili nabran na ramenu u ramenoj okruglini, koji se do zapešća postepeno sužava

Slika 15- Jane Morris, detalji stražnjeg dijela haljine

Slika 16- Jane Morris, prikaz stražnjeg dijela haljine

Slika 17- Mariana (Dante Gabriel Rossetti), 1870.

Slika „*Mariana*“ nastala je pet godina nakon fotografija; ipak, jedna od fotografija poslužila je kao inspiracija. Ova slika otkriva nam ljepotu materijala koji je bio korišten u izradi haljine. Uzeći u obzir da su u estetskome pokretu korištene zemljane, prirodne boje, pa tako i one dragih kamenja, možemo zaključiti kako je boja ove tkanine inspirirana safirom. Slika također otkriva sjaj svile koji se ističe na svim naborim koji se protežu kroz haljinu.

4. PRAKTIČNI DIO RADA

4.1. OSNOVNI PODATCI

Praktični dio rada je zadnja stavka ovog istraživanja. Cilj je izraditi reinterpetaciju haljine specifične za razdoblje preraphaelita u 19. stoljeću. U praktičnome dijelu diplomskog rada izrađena je haljina estetskog pokreta koju je nosila Jane Morris. Fokus reinterpetacije odjevnog predmeta je njegova namjena za korištenje u filmskoj kostimografiji.

Odjevni predmet koji će se reinterpetirati odabran je iz par razloga pogodnih za filmsku kostimografiju. Prvenstveno, solidne je boje; sitni uzorci, poput točkica, pruga, ili sitni, vrlo detaljni uzorci i printevi mogu predstavljati problem pri očitavanju na kameri (primjerice, prugice mogu izgledati kao da se miču). Također, boja, iako je tamna, ne predstavlja problem kao crna, koja u nekim slučajevima može dati dojam „rupe“ u prostoru, ili prikazati predmet jednodimenzionalno. Posljednje, haljina svojim krojem i raskošnosti materijala ostavlja efektivni dojam pri kretanju lika, iako nije naočito ukrašena.

Naglasak u izradi ove haljine bio je na formi, odnosno u dobivanju efektivne haljine sa relativno jednostavnim krojem koji sadrži mali broj krojnih dijelova. Osnovni materijal korišten za izradu haljine je mješavina 85% pamuka i 15% liocelnog vlakna. Odabrani materijal osigurati će postizanje slične forme originalnoj haljini pri nabiranju materijala. Također, veliki postotak prirodnog vlakna osigurava udobnost pri nošenju, što olakšava proces snimanja za glumca. Podstava rukava izrađena je od žutice, što će osigurati težinu rukava, ali je pogodan i bojom koja je dovoljno svijetla, ali nije u potpunosti bijela (bijela boja može bliješiti na kameri). Posljednje, umjesto veza na porubu rukava, ovratnika i trake za struk, koristit će se materijal napravljen od 70% poliestera i 30% pamuka sa dekorativnim uzorkom. Za kopčanje postaviti će se kukice i ušice radi povijesne točnosti.

Haljina nije rađena u mjerama koje su u 19. stoljeću odgovarale normalnim tjelesnim proporcijama, već je rađena po suvremenom prosječnom ženskom tijelu. Temeljna konstrukcija ženske haljine bio je prvi korak u izradi. Po osnovnom kroju, bazirajući se na dosadašnje istraživanje i fotografije odabranog odjevnog predmeta, rađeno je modeliranje. Za osnovni kroj haljine korištena je knjiga „*Konstrukcija i modeliranje odjeće*“²⁸, a tijekom modeliranja referencirana je knjiga „*Patterns of Fashion: Volume 2, 1860.-1940.: Englishwomen's Dresses*

²⁸ Ujević, D., Rogale, D., Hrastinski, M.: Konstrukcija i modeliranje odjeće, Univerzitet u Bihaću, Bihać, 1999.

*& Their Construction*²⁹. Svi krojni dijelovi (prednji, stražnji, rukav) izrađeni su iz jednog krojnog dijela.

Početak izrade odjevnog predmeta bio je modeliranje osnovnog kroja u stvarnoj veličini (slika 18). Na prednjem dijelu haljine zatvoreni su svi ušitci. Rameni šav dignut je i produljen za 2 cm kako bi se postigao dojam spuštenog ramena. Kroj je prerezan po sredini oba ramena šava i proširen po 5 cm za nabore, a isto je napravljeno i po liniji sredine. Duljina kroja izmjerena je na modelu, što je u ovome slučaju iznosilo 147 cm. Na stražnjem dijelu haljine također su zatvoreni svi ušitci, a rameni šav se spustio i produljio za 2 cm. Modeliranje rukava (slika 19) započeto je označavanjem točke 7 cm ispod ramena po liniji sredine. 7 cm također je označeno i na lijevoj i desnoj strani rukava (odnosno na svakoj strani šava), a zatim 5 cm ispod te točke. Točke sa obje strane zatim se spajaju u točku na srednjoj liniji, a potom režu, ostavljajući pola milimetra od kraja. Razrezani dijelovi zatim se otvaraju, čime se dobiva volumen rukava. Rukav je šivan iz dva sloja, jedan osnovnog materijala haljine, a drugi od žutice. Ukupno je za haljinu potrošeno materijala 300 cm x 500 cm. Sljedeći korak bio je šivanje odjevnog predmeta. Nabori prednjeg dijela haljine dobiveni su nepravilnim sлагanjem na području ramena i prsa. Nabori rukava dobiveni su nabiranjem materijala, a podstava od žutice omogućuje da puf rukava ima postojani volumen. Ukrasni materijal, koji u ovoj reinterpretaciji zamjenjuje vez na originalnoj haljini, zatim je ručno ušiven na unutarnji šav rukava i dno rukava, te na području ovratnika. Iz istog materijala sašivena je i traka za struk, a stavljanje trake dodatno nabire materijal haljine.

²⁹ Arnold, J.: *Patterns of Fashion: Volume 2, 1860.-1940.: Englishwomen's Dresses & Their Construction*, MacMillan, London, 1985.

4.2. KONSTRUKCIJA TEMELJNOG KROJA ŽENSKE HALJINE

Glavne tjelesne mjere:

- Tv (Tjelesna visina): 170 cm
- Og (Opseg grudi): 90 cm
- Os (Opseg struka): 71 cm
- Ob (Opseg bokova): 104 cm

Konstruktivske mjere:

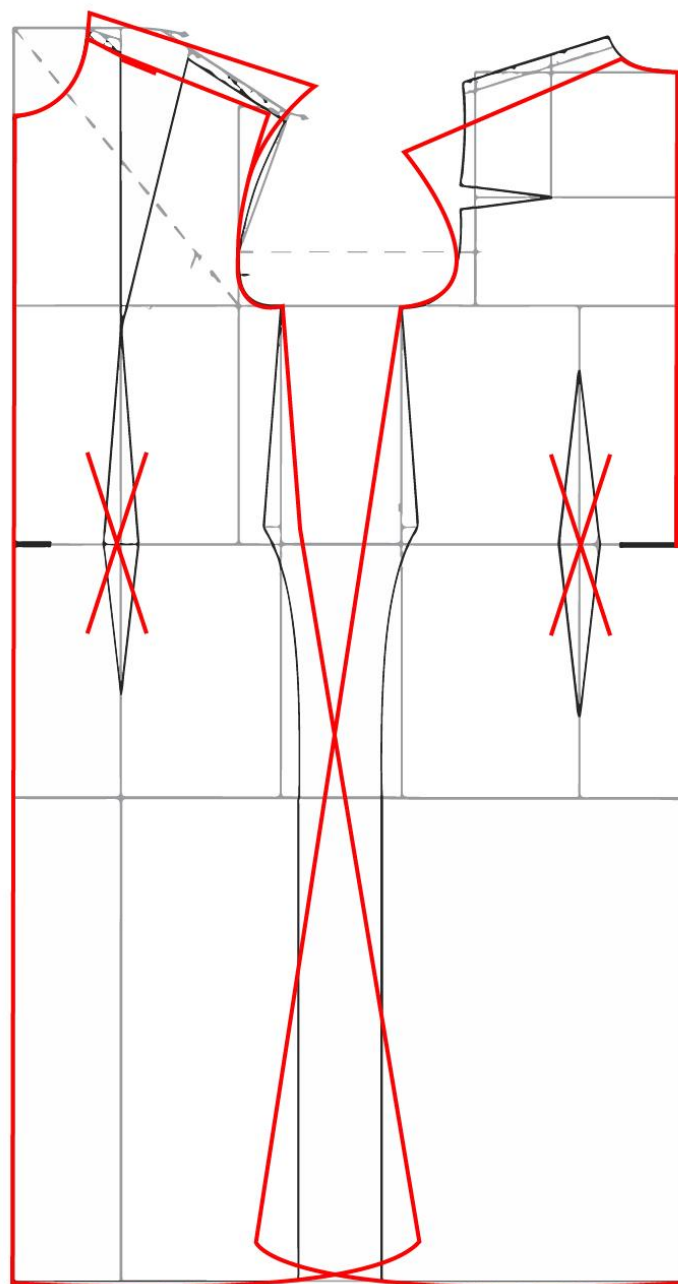
- Do (Dubina orukavlja) = $\frac{1}{10} Og + 10.5 + 1$: **20.5 cm**
- Dl (Duljina leđa) = $\frac{1}{4} Tv - 1$: **41.5 cm**
- Db (Dubina bokova) = $\frac{3}{8} Tv$: **63.7 cm**
- Dk (Duljina kroja) = $\frac{5}{8} Tv$: **106.2 cm**
- Švi (Širina vratnog izreza) = $\frac{1}{20} Og + 2$ cm: **6.5 cm**
- Vp (Visina prednjeg dijela) = $Dl + \frac{1}{20} Og - 0.5$ cm: **45.5 cm**
- Šl (Širina leđa) = $\frac{1}{8} Og + 5.5 + 1$ cm: **17.7 cm**
- Šo (Širina orukavlja) = $\frac{1}{8} Og - 1.5 + 1.5$ cm: **11.2 cm**
- Šg (Širina grudi) = $\frac{1}{4} Og - 4$ cm + 1.5 cm: **20 cm**
- Šs (Širina struka) = $\frac{1}{4} Os - 1$ cm: **16.7 cm**

„1 je početna točka, povući okomitu liniju. Točka 1 je vrh stražnje sredine i označava mjesto sedmog vratnog kralješka na tijelu. 1 do 2 mjeriti dubinu orukavlja. 1 do 3 mjeriti duljinu leđa. 1 do 4 mjeriti dubinu bokova. 1 do 5 mjeriti duljinu kroja. Iz točke 1 povući kraću vodoravnu liniju lijevo, a iz točaka 2, 3, 4 i 5, dulje vodoravne linije lijevo. 3 do 6 i 5 do 7 mjeriti 2 cm. Točke 1, 6 i 7 međusobno spojiti da se dobije linija stražnje sredine i označiti točku 8. 8 do 9 mjeriti širinu leđa. Iz točke 9 povući okomitu liniju gore do vodoravne linije iz točke 1. Označiti točku 10. 9 do 11 mjeriti $\frac{2}{3}$ širine orukavlja. Povući okomitu liniju do visine bokova i označiti točku 12. Ostaviti razmak između točaka 11 i 13 cca 10 cm za odvajanje stražjeg od prednjeg dijela. Povući okomitu liniju i označiti točku 14. 13 do 15 mjeriti $\frac{1}{3}$ širine orukavlja, 15 do 16 mjeriti širinu grudi. Provjeriti dužinu do 11 i 13 do 16, što ukupno treba iznositi $\frac{1}{2} Og +$ dodatak za ugodnost nošenja (ukupno 49.5 do 50.5 cm). Iz točke 16 nacrtati okomitu liniju prednje sredine, od točke 15 nacrtati okomitu liniju od struka i prema gore. Označiti točke 17 i 18. 16 do 19 mjeriti $\frac{1}{10} Og + 0.5$ cm. Nacrtati okomitu liniju iz točke 19. 18 do 20 mjeriti visinu prednjeg dijela. Iz točke 20 povući vodoravnu liniju desno i označiti točku 21. 1 do 22 mjeriti

širinu vratnog izreza. Povuci kratku okomitu liniju. 22 do 23 mjeriti 2 cm. Nacrtati okruglinu vratnog izreza (Ovi) od točke 1 do 23. 10 do 24 mjeriti 1,5 cm. Spojiti točke 23 i 24 i produljiti liniju u lijevo. 25 je $\frac{1}{2}$ visine ramena stražnjeg dijela (9 do 24). Povuci vodoravnu liniju desno do stražnje sredine. 26 je $\frac{1}{2}$ dužine od 9 do 25. Povuci kratku vodoravnu liniju lijevo. 26 do 27 mjeriti 1.3 cm (točka sastava rukava stražnjeg dijela – SSR). 15 do 28 mjeriti isti iznos kao i 9 do 26. 23 do 29 mjeriti 3 do 5 cm. Povuci okomitu liniju do točke 30. 25 do 31 i 25 do 32 mjeriti 0.75 cm. Is crtati oba kraka ušitka (30 do 31 i 30 do 32) i produljiti liniju lijevo od okomice cca 1.3 cm, 24 do 33 mjeriti 1 cm za širinu ramena. Od točke 11 preko 27 i ušitaka te dalje do 33 iscrtati orukalje stražnjeg dijela. 19 do 34 mjeriti 2 cm za visinu grudi. Kada je Vg (visina grudi) izmjerena na tijelu, mjeri se od točke 21 prema dolje, što ovdje dolazi 2 cm ispod točke 19. 15 do 35 mjeriti dužinu 9 do 24 – 2 cm. Iz točke 35 izvući šestarom kratak luk desno sa središtem u točki 15. Isto tako izvući luk iz točke 21 sa središtem u točki 34 8Vg). 35 do 36 mjeriti $\frac{1}{20}$ Og. Spojiti točke 28 i 36 ravno i oblikovati orukavlje prednjeg dijela (13, 28, 36). 36 do 37 mjeriti dužinu 23 do 33 (širina ramena stražnjeg dijela). Spojiti točke 36 i 37. 20 do 38 mjeriti širinu vratnog izreza. 20 do 39 mjeriti širinu vratnog izreza + 1 cm. Točku 20 spojiti s točkom 15. 20 do 40 mjeriti širinu vratnog izreza + 0.5 cm. Oblikovati okruglinu vratnog izreza prednjeg dijela (38, 40, 39). 37 do 41 mjeriti isti iznos kao od 21 do 38. Spojiti točke 34 i 41. 34 do 42 mjeriti isti iznos 34 do 41. Spojiti 38 i 42. 17 do 43 mjeriti širinu struka. Označiti točku 44. 44 do 45 mjeriti $\frac{1}{2}$ dužine 18 do 43. 43 do 46 mjeriti $\frac{1}{2}$ Os + 2 do 4 cm dodatka za ugodnost nošenja (treba mjeriti bez međuprostora koji dijeli prednji od stražnjeg dijela). 4 do 47 mjeriti $\frac{1}{2}$ Ob + 1 do 2 cm dodatka za ugodnost nošenja (također treba mjeriti bez međuprostora). Označiti točke 48, 49 i 50. Iznosi 18 do 43 i 6 do 46 nazivaju se višak (ovdje 5 cm) i predstavljaju dodatnu širinu u odnosu prema željenoj (potrebnoj) u području struka ($\frac{1}{2}$ Os + iznos dodatka za ugodnost nošenja odnosno komociju), koja se u pravilu raspoređuje na ušitke i zaobljenost bočnih šavova. Iznos od stražnje sredine, odnosno točke 48 do točke 47 naziva se manjak (ovdje 4 cm) i predstavlja nedostatak širine u odnosu prema željenoj (potrebnoj) u području bokova ($\frac{1}{2}$ Ob + iznos dodatka za ugodnost nošenja odnosno komociju), koja se u pravilu raspoređuje na proširenje kod bočnih šavova. 49 do 49a i 50 do 50a mjeriti 1 cm. Nacrtati kratke vodoravne linije. 50a do 51 i 49a do 52 mjeriti 1 + 0.2 cm za oblikovanje. 12 do 12a i 14 do 14a mjeriti $\frac{1}{2}$ manjka— (47 do 48). Iz točaka 12a i 14a povuci okomite linije. Kod većih iznosa manjka (više od 5 cm), može se jedan dio raspodijeliti i kod točke 58, a prema potrebi, željena širina se može dobiti i modeliranjem temeljnog kroja. Oblikovati bočni šav ili šav sa strane prednjeg i stražnjeg dijela prema slici. 53 je $\frac{1}{2}$ 8 do 9 ili $\frac{1}{2}$ 6 do 52 ovisno o tome da li će se ispod točke 9 stavljati još jedan ušitak (kod velikih viškova)

i obliku stražnjeg dijela tijela. Povuci okomitu liniju do visine bokova i u struku označiti točku 54. Kod točke 54 mjeriti lijevo i desno 1.5 cm za ušitak. Na ovaj način je utrošeno svih 5 cm viška. Ako na kroju dolazi do većeg iznosa viška, što ovisi o odnosu O_g i O_s , odnosno o željenim dodacima za komociju, može se staviti još jedan ušitak na kroju, i to ispod točke 9. 54 do 56 i 54 do 55 je duljina ušitka 14 do 16 cm. Nacrtati ušitak. Označiti točke 57 i 58. Višak 18 do 43 mjeriti $\frac{1}{2}$ lijevo i desno od točke 57 + 0.2 cm za oblikovanje. Iznos 44 do 45 mjeriti $\frac{1}{2}$ lijevo i desno od točke 58. Iscertati ušitak od točke 34 (Vg) do duljine kroja, odnosno podijeliti prednji dio na dva dijela. Za premještanje ramenog šava prema naprijed treba mjeriti 1 cm na prednjem dijelu prema i dolje i izvući usporednu liniju te označiti točke 38a, 42a, 41a i 36a. Isti iznos koji je oduzet na prednjem dijelu treba dodati na stražnji, produljiti liniju vratnog izreza i orukavlja te označiti točke 23a i 33a. 15 do 59 mjeriti $\frac{1}{4}$ širine orukavlja. 59 označava točku prednjeg sastava rukava.³⁰

³⁰ Ujević, D., Rogale, D., Hrastinski, M.: Konstrukcija i modeliranje odjeće, Univerzitet u Bihaću, Bihać, 1999., str. 82.-84.

Slika 18- Temeljna konstrukcija ženske haljine sa modeliranjem

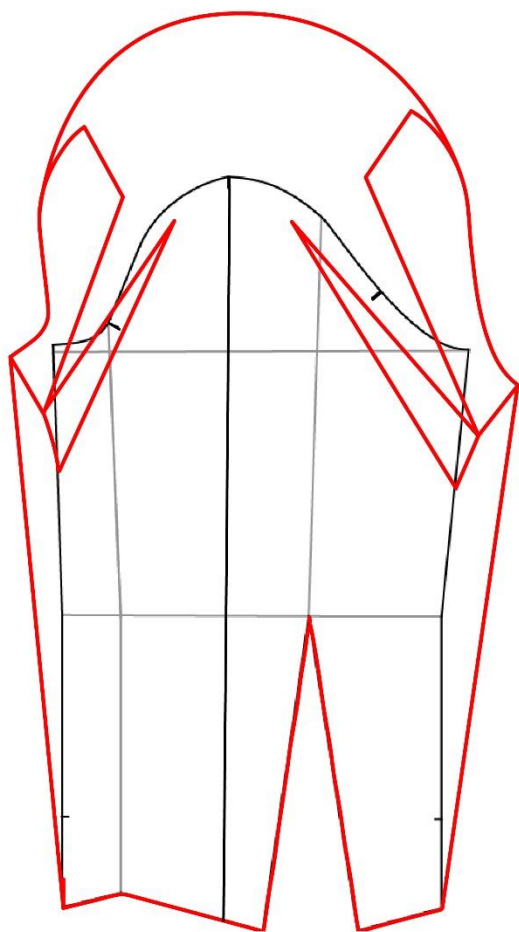
4.3. KONSTRUKCIJA RUKAVA ZA TEMELJNI KROJ HALJINE

Mjere za konstrukciju rukava:

- Vri (Visina rukavnog izreza)= izmjereno na kroju: **36 cm**
- Oor (Opseg orukavlja)= izmjereno na kroju: **42.5 cm**
- Dr (Duljina rukava)= $\frac{3}{8} Tv - 3 \text{ cm}$: **60.7 cm**
- Vro (Visina rukavne okrugline)= $\frac{1}{2} Vri - (\frac{2}{10} \check{S}o + 0.5 \text{ do } 1 \text{ cm})$: **15 cm**
- Kšr (Kosa širina rukava)= $\frac{1}{2} Oor - 0.5 \text{ do } 1 \text{ cm}$: **20.5 cm**
- Odr (Opseg duljine rukava): **23 cm**

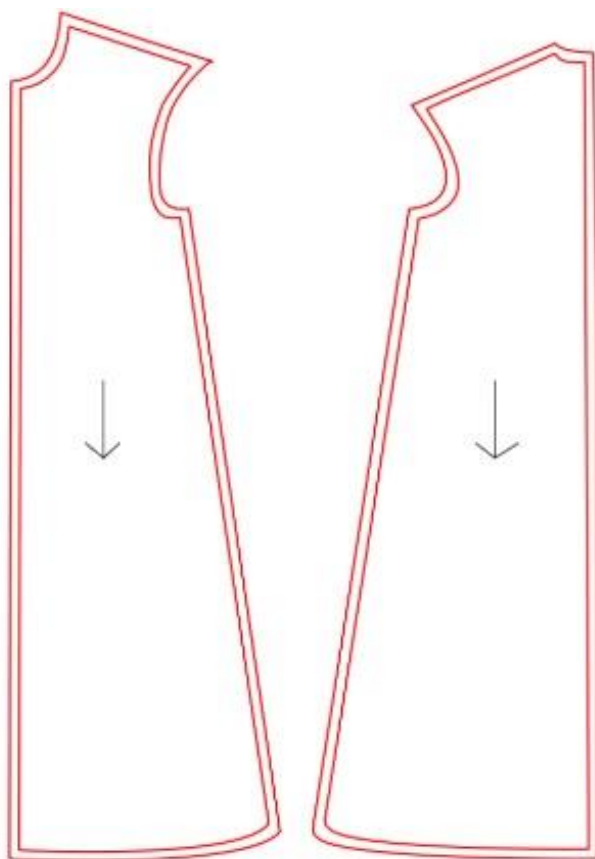
„1 je početna točka, povući okomitu liniju. 1 do 2 mjeriti visinu rukavne okrugline. 1 do 3 mjeriti duljinu rukava. 3 do 4 mjeriti 2 do 3 cm za prednju duljinu rukava (2 do 4). 2 do 5 mjeriti $\frac{1}{2}$ dužine 2 do 4 – 1 cm. Iz točaka 1, 2, 3 i 5 povući vodoravne linije desno duljine cca 25 cm, a iz točke 4 1 cm. 2 do 6 mjeriti $\frac{1}{4}$ širine orukavlja. Točka 6 (prednji sastav rukava – PSR) odgovara, odnosno spaja se sa točkom 59 na prednjem dijelu. 6 do 7 mjeriti kosu širinu rukava. Iz točke 7 povući okomitu liniju do visine lakta i označiti točke 8 i 9. 5 do 10 i 4 do 11 mjeriti 1 do 1.5 cm. Nacrtati liniju prednje strane rukava spajanjem točaka 6, 10 i 11. 11 do 12 mjeriti $\frac{1}{2}$ opsega duljine rukava. 8 do 13 mjeriti 1 cm. 1 do 14 mjeriti $\frac{1}{2}$ dužine 1 do 7 + 1 cm. 9 do 15 mjeriti $\frac{1}{2}$ dužine 2 do 9 + 1 cm. 7 do 16 mjeriti $\frac{1}{4}$ širine orukavlja + 0.5 cm. Nacrtati liniju stražnje sredine rukava spajanjem točaka 16, 13 i 12. Spojiti točke 14 i 16. 16 do 17 mjeriti 0.5 cm. Spojiti točke 15 i 17. 18 je $\frac{1}{2}$ dužine 1 do 14. Spojiti točke 6 i 18. 19 je $\frac{1}{2}$ dužine 6 do 1. Spojiti točke 19 i 14. 20 je $\frac{1}{2}$ dužine 19 do 14. Na liniju 19, 14 i točku 20 nacrtati liniju pod pravim kutom. 21 je $\frac{1}{2}$ dužine 14 do 16. Na liniju 16, 14 i točku 21 nacrtati liniju pod pravim kutom. 21 do 22 mjeriti 0 do 1 cm. 20 do 23 mjeriti 1.2 cm. Pomoću točaka 6, 19, 23, 14, 22 i 16 oblikovati rukavnu okruglinu gornjeg dijela rukava. Od vodoravne linije iz točke 2, mjeriti gore 0.5 do 1 cm i povući kratku vodoravnu liniju. Oblikovati okruglinu donjeg dijela rukava od točke 6 do 16. 6 do 24 mjeriti okruglinu između točaka 13 i 59 s prednjeg dijela. Točka 24 odgovara točki 13 na prednjem dijelu odnosno kod ušivanja rukava u orukavlje to je ista točka. 10 do 25 i 11 do 26 mjeriti istu dužinu kao i od 2 do 24. Spojiti točke 24, 25 i 26. Ispod točke 24 i iznad točke 26 na duljini, mjeriti 6 do 8 cm i nacrtati kratke vodoravne linije. Sada treba kopirati donji dio rukava 6, 10, 11, 12, 13, 16, 24 sa linijom šava 24, 25, 26 i označenim točkama za sastav koje se nalaze 6 cm ispod točke 24 odnosno iznad točke 26. Desni dio donjeg rukava 16, 24, 25, 26, 12, 13 treba zaokrenuti za 180 stupnjeva u liniji 16, 13 i zalijepiti. Lijevi dio donjeg rukava treba također zaokrenuti za 180 stupnjeva na liniji 6, 10, 11 i zalijepiti uz

prethodno prorezivanje po liniji 25, 10. To uzrokuje manje preklapanje papira kod točke 25, tj. 25a odnosno skraćivanje šava. Točku 12 spojiti s prekrivenom točkom 8, a nju s točkom 12a. Izmjeriti duljinu 12 i produljiti duljinu 8 do 12a, 24b do 27 (SSR), mjeriti duljinu krivulje 11 do 27 sa stražnjeg dijela + 0.5 do 1 cm za nadržavanje. Točka 27 će nakon dodavanja šavova postati oznaka mjesta ureza. 27 do 28 mjeriti duljinu krivulje 27 do 33a na stražnjem dijelu umanjeno za iznos ušitka +1 do 1.5 cm za nadržavanje rukava. 6 do 29 mjeriti duljinu krivulje 59 do 36a na prednjem dijelu +1 do 1.5 cm za nadržavanje rukava. Točka 29 treba doći na točku 2. Inače je potrebno provjeriti prethodno izmjerene iznose kao i prije utvrđen iznos opsega orukavlja, odnosno proračun kose širine rukava.³¹

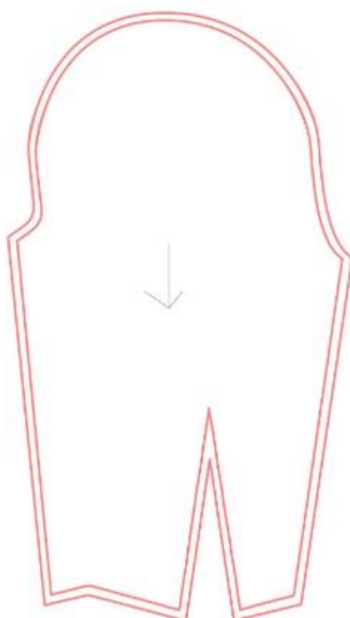

Slika 19- Temeljni konstrukcijski kroj rukava sa modeliranjem

³¹ Ujević, D., Rogale, D., Hrastinski, M.: Konstrukcija i modeliranje odjeće, Univerzitet u Bihaću, Bihać 1999., str. 84.-85.

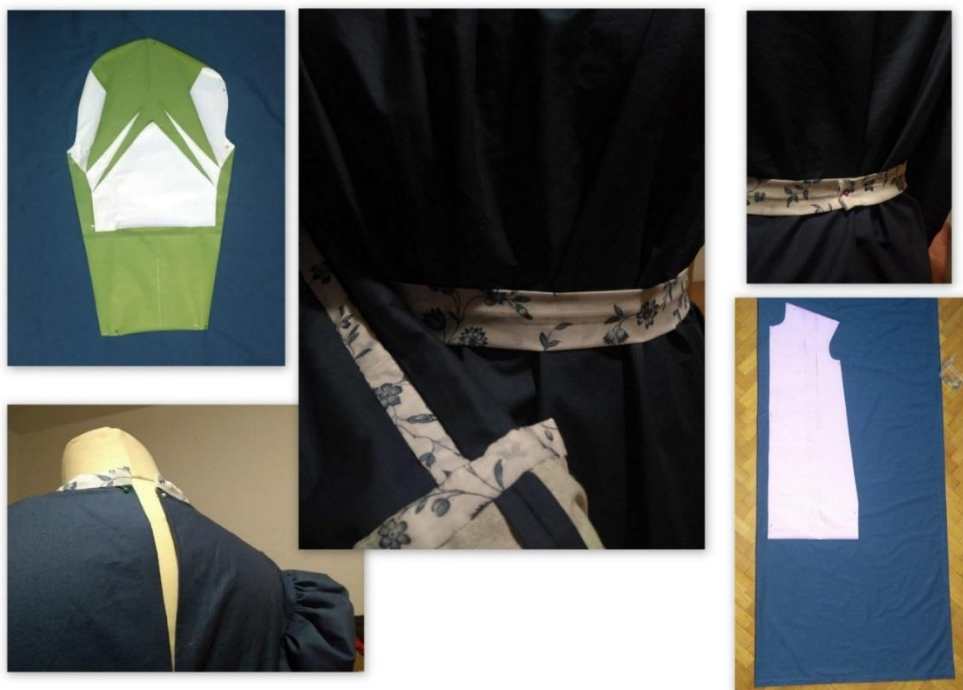

Slika 20- Modelirani krojni dijelovi haljine sa smjerom osnove i dodanim šavnim dodatcima

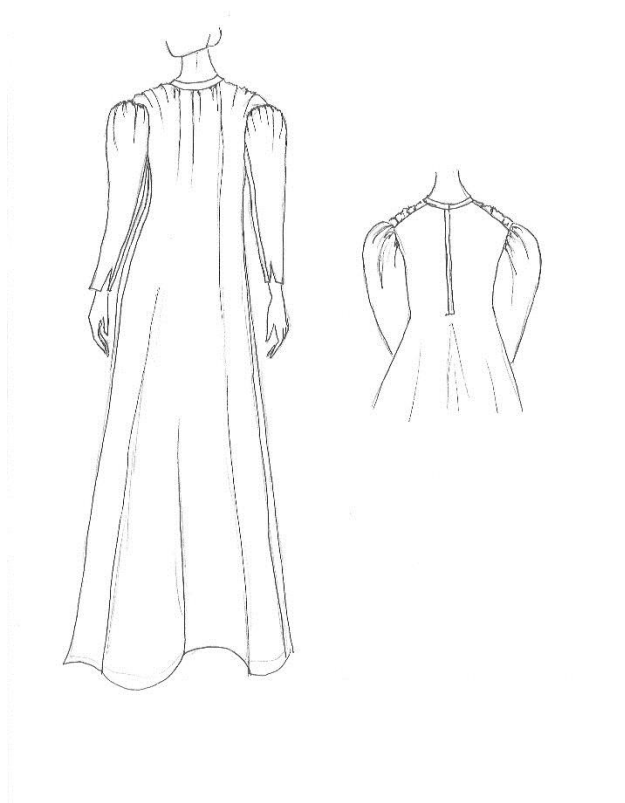

Slika 21- Modelirani kroj rukava sa smjerom osnove i šavnim dodatcima

4. 4. PROCES IZRADE I TEHNIČKI CRTEŽ

Slika 22- Proces izrade odjevnog predmeta

Slika 23- Tehnički crtež

4.5. SKICA ODJEVNOG PREDMETA

Estetska haljina
Jane Morris
1865.

Slika 24- Skica izrađenog odjevnog predmeta

4.6. FOTOGRAFIJE GOTOVOG ODJEVNOG PREDMETA

Slika 25- Fotografija gotovog odjevnog predmeta nastala prema uzoru na fotografije Jane Morris 1865.

Slika 26- Stražnji dio odjevnog predmeta

Slika 27- Detalji stražnjeg dijela

Slika 28- Originalna fotografija Jane Morris iz 1865.

Slika 29- Reinterpretacija odjevnog predmeta

Slika 30- Detalji prednjeg dijela haljine

Slika 31- Haljina i detalji reinterpretacije odjevnog predmeta u originalnim fotografijama

5. ZAKLJUČAK

19. stoljeće razdoblje je industrijskih revolucija, tehnoloških napredaka, promjena u načinu života, umjetnosti i odijevanju, no neki to razdoblje nisu vidjeli kao napredak. Upravo jedna grupa mladih umjetnika takvog razmišljanja, pod nazivom „*Prerafaelitsko bratstvo*“, pokušava vratiti ideale srednjovjekovne i rane renesanse. Djelovanje tog bratstva, u periodu koje se naziva prerafaelitskim dobom, donosi i promjene u brzomijenjajuće stilove odijevanja te tako nastaje „*Estetski pokret*“ sredinom stoljeća. Odbacujući stroga pravila odijevanja Viktorijanskog doba, koja uključuju korzetiranje, krinoline, odjeću koja restriktira i sputava žensko tijelo te joj nanosi bol, stvara se novi tip estetske haljine čije su karakteristike ležerniji krojevi, drapiranje tkanine koja slobodno pada niz žensko tijelo i prati njen pokret, naglašavanje volumena rukava, prirodne, zagasite boje inspirirane prirodom i dragim kamenjem te minimalan ukras i nakit. Kasnijih godina, predstavljanjem japanske kulture na Velikoj izložbi, estetska, odnosno umjetnička haljina zaprima elemente ukrasa japanske kulture. Do kraja 19. stoljeća estetska haljina postaje prihvaćena u društvu, no njen utjecaj na slobodu i oslobađanje ženskog tijela, pa tako i same žene, ostaje jednako važan. Fotografije Jane Morris uslikane 1865. godine, na kojima Jane nosi haljinu koja sadržava sve karakteristike ranog estetskog pokreta, početna su točka u istraživanju i reinterpretaciji odjevnog predmeta ovog doba. Prema fotografijama izrađen je osnovni kroj, a zatim je u modeliranju prilagođen današnjem dobu i filmskoj kostimografiji. Rezultat ovog diplomskog rada je izrađena reinterpretacija ženskog odjevnog predmeta iz doba prerafaelita, odnosno estetska haljina, u svrhu filmske kostimografije.

6. LITERATURA

1. Steele, V.: Encyclopedia of Clothing and Fashion (Volume 1: Academic dress to Eyeglasses), Thomson Gale, Michigan, 2005.
2. Stelle, V.: Encyclopedia of Clothing and Fashion (Volume 2: Fads to Nylon), Thomson Gale, Michigan, 2005.
3. Haweis, E.: The Art of Beauty and the Art of Dress, New York and London: Garland, 1978.
4. Yarwood, D.: Costume of the Western World, Lutterworth Press, Cambridge, 1980.
5. Laver, J.: Costume and Fashion: A Concise History, Thames and Hudson, London, 1969.,
6. Peacock, J.: Costume 1066-1966, Thames and Hudson, London, 1986.
7. The Collection of the Kyoto Costume Institute: FASHION A History from the 18th to the 20th Century, Volume 1: 18th and 19th Century, Taschen, Keln, 2007.
8. Heinrich, M.: Truth to Nature: Pre-Raphaelite Dress in Nineteenth-Century Visual Culture, Ryerson University, Kingston, 2009.
9. Ujević, D., Rogale, D., Hrastinski, M.: Konstrukcija i modeliranje odjeće, Univerzitet u Bihaću, Bihać, 1999.
10. Arnold, J.: Patterns of Fashion: Volume 2, 1860.-1940.: Englishwomen's Dresses & Their Construction, MacMillan, London, 1985.
11. Hamilton, Carrie A.: Pre-Raphaelite Brotherhood, Salem Press Encyclopedia, 2017.

7. INTERNETSKI IZVORI

1. Meagher, Jennifer: The Pre-Raphaelites; metmuseum.org/toah/hd/praf/hd_praf, Listopad 2004.
2. Portraits of Jane Burden Morris;
liverpoolmuseums.org.uk/walker/exhibitions/rossetti/works/morris, Rujan 2019.
3. Photographs of Jane Morris, 1865.; rossettiarchive.org/docs/sa140, Rujan 2019.

8. POPIS FOTOGRAFIJA

Slika 1. Portret Williama Holmana Hunta (Frederick Follyer); portret Dantea Gabriela Rossettija (W.H.Hunt); autoportret Johna Everetta Millaisa

Izvor: bridgemanimages.com/en-GB/about-bridgeman/news/features/the-pre-raphaelite-brotherhood-desperate-romantics

Slika 2. Isabella (John Everett Millais, 1849.)

Izvor: liverpoolmuseums.org.uk/walker/collections/paintings/19c/item-237002

Slika 3. Jane Morris (Dante Gabriel Rossetti; John R. Parsons) 1865.

Izvor: rossettiarchive.org/docs/sa140

Slika 4. La Ghirlandata (Dante Gabriel Rossetti), 1873.

Izvor: bl.uk/collection-items/la-ghirlandata-by-dante-gabriel-rossetti

Slika 5. Perils of Aesthetic Culture (George Du Maurier), 1879.

Izvor: victorianweb.org/art/illustration/dumaurier/pva95

Slika 6. A Private View at the Royal Academy (William Powell Frith) 1881.

Izvor: apollo-magazine.com/william-powell-frith-private-view-royal-academy/

Slika 7. Ilustracija ženskog odijevanja u Velikoj Britaniji 1860-ih (John Peacock), 1986.

Izvor: Peacock, J.: Costume 1066-1966, Thames and Hudson, London, 1986., str. nepoznata

Slika 8. Haljina, Dizajner nepoznat, Velika Britanija, 1868.

Izvor: vam.ac.uk/content/articles/h/history-of-fashion-1840-1900/

Slika 9. The Countess Brownlow (Frederic Leighton), 1879.

Izvor: en.wikipedia.org/wiki/Adelbert_Brownlow

Cust,_3rd_Earl_Brownlow#/media/File:Leighton_Brownlow

Slika 10. Primjer krinoline, oko 1860., Velika Britanija, Victoria Albert Muzej

Izvor: vam.ac.uk/content/articles/c/corsets-and-crinolines-in-victorian-fashion/

Slika 11: Jane Burden (Dante Gabriel Rossetti), 1857.

Izvor: liverpoolmuseums.org.uk/walker/exhibitions/rossetti/works/morris/janeburden

Slika 12: Jane Morris, 1865.

Izvor: rossettiarchive.org/docs/bottomly.rad

Slika 13: Jane Morris, prikaz ukrasnog broša

Izvor: rossettiarchive.org/docs/bottomly.rad

Slika 14. Jane Morris, detalji prednjeg dijela haljine i rukava

Izvor: rossettiarchive.org/docs/bottomly.rad

Slika 15. Jane Morris, detalji stražnjeg dijela haljine

Izvor: rossettiarchive.org/docs/bottomly.rad

Slika 16. Jane Morris, prikaz stražnjeg dijela haljine

Izvor: rossettiarchive.org/docs/bottomly.rad

Slika 17. Mariana (Dante Gabriel Rossetti), 1870.

Izvor: rossettiarchive.org/docs/s213.rap

Slika 18. Temeljna konstrukcija ženske haljine sa modeliranjem

Slika 19. Temeljni konstrukcijski kroj rukava sa modeliranjem

Slika 20. Modelirani krojni dijelovi haljine sa smjerom osnove i dodanim šavnim dodatcima

Slika 21. Modelirani kroj rukava sa smjerom osnove i šavnim dodatcima

Slika 22. Proces izrade odjevnog predmeta

Slika 23. Tehnički crtež

Slika 24. Skica izrađenog odjevnog predmeta

Slika 25. Fotografija gotovog odjevnog predmeta nastala prema uzoru na fotografije Jane Morris 1865.

Slika 26. Stražnji dio odjevnog predmeta

Slika 27. Detalji stražnjeg dijela

Slika 28. Originalna fotografija Jane Morris iz 1865.

Izvor: rossettiarchive.org/docs/bottomly.rad

Slika 29. Reinterpretacija odjevnog predmeta

Slika 30. Detalji prednjeg dijela haljine

Slika 31. Haljina i detalji reinterpretacije odjevnog predmeta u originalnim fotografijama